

K O M U N I K A T
Z B A D A Ń

Warszawa, marzec 2012

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/33/2012

ZAUFANIE SPOŁECZNE

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
11 stycznia 2012 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Zaufanie jest jedną z najważniejszych wartości utrzymujących spójność grup społecznych, a w szerszym wymiarze – społeczeństw. Bez zaufania, bez przekonania, że można wierzyć drugiej osobie, cudzemu słowu, diagnozie czy obietnicy, nie da się dobrze funkcjonować ani w rodzinie, ani w biznesie, ani w państwie. W jednym z ostatnich sondaży¹ po raz kolejny zapytaliśmy Polaków, komu i kiedy ufają oraz jak ważna dla nich jest kwestia zaufania do innych ludzi, a także do instytucji publicznych.

CZY LUDZIOM MOŻNA UFAĆ?

Uzyskane deklaracje wskazują, że w życiu społecznym Polacy są raczej nieufni. Tylko niespełna jedna czwarta badanych (23%) wychodzi z założenia, że większości ludzi można ufać, blisko trzy czwarte zaś (74%) wyznaje zasadę zachowywania daleko idącej ostrożności w stosunkach z innymi. Przekonanie takie podzielane jest obecnie nieznacznie częściej niż przed dwoma i czterema laty, jednak wciąż rzadziej niż w latach 2002–2006.

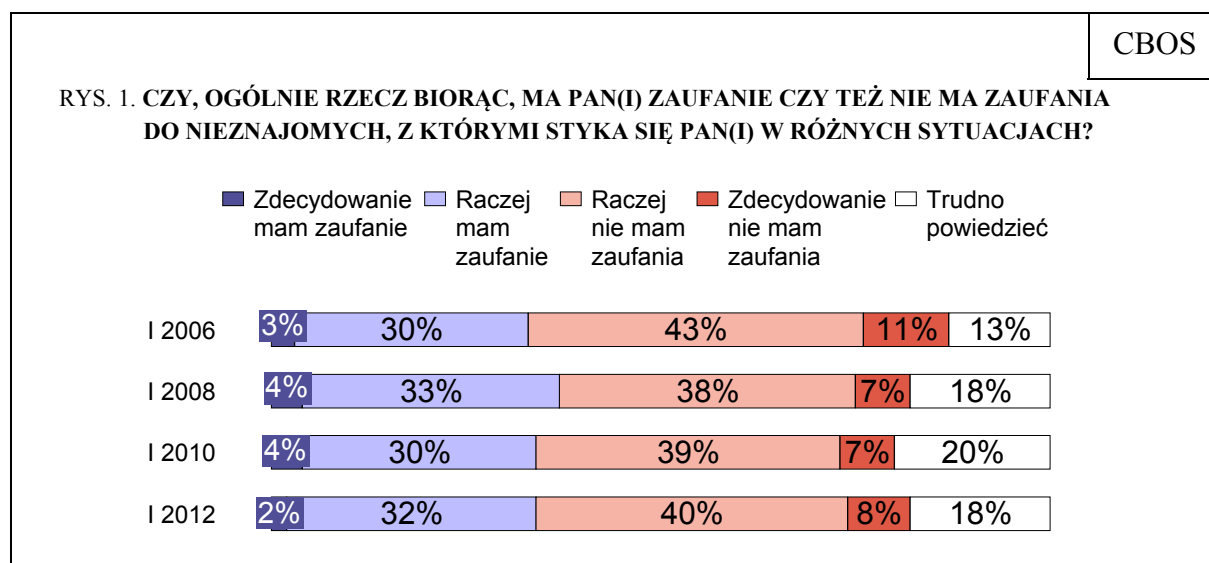
Tabela 1

Terminy badań	Która z dwóch opinii dotyczących życia społecznego w Polsce jest bliższa Pana(i) poglądom?		
	Ogólnie rzecz biorąc, większości ludzi można ufać	W stosunkach z innymi trzeba być bardzo ostrożnym	Trudno powiedzieć
	w procentach		
I 2002	19	79	2
I 2004	17	81	2
I 2006	19	79	2
I 2008	26	72	2
I 2010	26	72	2
I 2012	23	74	3

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (260) przeprowadzono w dniach 5 – 11 stycznia 2012 roku na liczącej 1058 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Przekonanie o konieczności zachowania ostrożności w relacjach z innymi ludźmi wydaje się nie tylko jedną z obiegowych, tzw. życiowych prawd, którym – być może – trudno jednoznacznie zaprzeczyć, ale dla wielu jest zasadą, której hołdują w codziennych relacjach z innymi, w domyśle – nienależącymi do ich najbliższego kręgu. Na pytanie o pozytywne nastawienie do nieznanymi, napotykanymi w różnych sytuacjach, tylko jedna trzecia respondentów (34%) odpowiada, że odnosi się do nich z ufnością, przy czym większość tej grupy deklaruje jedynie ograniczone zaufanie (32% odpowiedzi „raczej mam zaufanie”). Znacznie więcej badanych (48%) nie ufa nieznanym sobie osobom, w tym co trzynasty (8%) na „dzień dobry” odnosi się do nieznanymi zdecydowanie nieufnie.

Zarówno na poziomie prawd ogólnych, jak i w praktyce życia społecznego niewiele zmieniło się w tym względzie w ciągu ostatnich dwóch lat. Także w życiu codziennym Polacy obecnie nieco częściej niż przed dwoma laty cechują się brakiem zaufania w stosunku do nieznanymi (wzrost wskazań o 2 punkty), jednak nastawienie to nadal pozostaje znacznie mniej powszechne niż jeszcze sześć lat temu.

Interesujące, że nieufność do innych – jako zasada ogólna – stosunkowo najmniej dotyczy sfery relacji biznesowych, a więc tej rzeczywistości, w której funkcjonowanie na dłuższą metę nie może się obejść bez zaufania. Warto zauważyć, że jest to dziedzina życia społecznego, której w wymiarze zbiorowym Polacy uczą się niejako na nowo i to od niedawna (zaledwie od dwudziestu kilku lat). Zmiany zaś w sferze wartości dokonują się zwykle w długim okresie. Badani są wyraźnie podzieleni w opiniach na temat obdarzania zaufaniem partnerów biznesowych. Prawie tyle samo wyznaje zasadę, że zaufanie w interesach na ogół

się opłaca (38%), co opowiada się za zachowywaniem ostrożności i twierdzi, że zaufanie w tej dziedzinie na ogół źle się kończy (37%).

Opinie w tym zakresie zmieniają się stosunkowo najbardziej dynamicznie. Od 2002 roku, od kiedy badamy poglądy Polaków na ten temat, sukcesywnie maleje odsetek respondentów wyznających zasadę ograniczonego zaufania, a rośnie odsetek tych, którzy sądzą, że zaufanie w interesach się opłaca.

Tabela 2

Terminy badań	Która z dwóch opinii dotyczących życia społecznego w Polsce jest bliższa Pana(i) poglądom?		
	Zaufanie do partnerów w interesach na ogół się opłaca	Zaufanie do partnerów w interesach na ogół źle się kończy	Trudno powiedzieć
	w procentach		
I 2002	24	45	31
I 2004	29	46	25
I 2006	27	44	29
I 2008	33	40	27
I 2010	34	42	24
I 2012	38	37	24

Odpowiedzi ankietowanych na powyższe pytania posłużyły nam do utworzenia **syntetycznego indeksu zaufania**, czyli wskaźnika opisującego pewną zgeneralizowaną i ogólną postawę w relacjach społecznych. Uwzględnia on odpowiednio przekodowane i zagregowane deklaracje dotyczące podzielanych przekonań w kwestii przyjmowania ufniej *versus* nieufnej postawy w relacjach społecznych. Indeks przyjmuje wartości od -3 (dużej nieufności i ostrożności) do +3 (dużego zaufania i otwartości).

Tabela 3

Ogólny wskaźnik zaufania	
Wartości według 7-stopniowej skali od -3 do +3	Odsetki badanych
Bardzo duża nieufność, ostrożność (-3)	19
Średnia nieufność (-2)	15
Niewielka nieufność (-1)	29
Postawa ambiwalentna (0)	10
Niewielka ufność (+1)	16
Średnia ufność (+2)	3
Bardzo duża ufność, otwartość (+3)	9

W sumie prawie dwóm trzecim badanych (63%) można przypisać raczej nieufne, dość ostrożne podejście do ludzi, przy czym dla 19% ankietowanych owa ostrożność i dystans ma charakter stałej skłonności, którą w dużym przybliżeniu można by określić jako postawę.

W tym przypadku we wszystkich kwestiach badani identyfikowali się z opcją nakazującą ostrożność i wskazującą na ograniczone zaufanie do ludzi. Na drugim biegunie sytuuje się nieco ponad jedna czwarta ankietowanych (28%), których można określić jako otwartych, podchodzących do innych ludzi częściej z ufnością niż nieufnie. Dużą otwartość na innych, nastawienie wolne od nieufności, można przypisać co jedenastemu respondentowi (9%).

Średnia wartość indeksu dla ogółu badanych wynosi -0,64. Ujemny znak przy tym wskaźniku pokazuje, że w społeczeństwie polskim nieufność i ostrożność w nastawieniu do bliźnich generalnie bierze górę nad stosunkiem otwartym i pełnym ufności.

Ostrożne, nacechowane mniejszą lub większą nieufnością podejście do ludzi jest nastawieniem dominującym niemal we wszystkich grupach wyróżnionych ze względu na cechy społeczno-demograficzne.

Największą nieufnością cechują się osoby z wykształceniem podstawowym (średnia wartość wskaźnika dla tej grupy wynosi -1,01), badani o najniższych miesięcznych dochodach *per capita* (-1,09) oraz źle oceniający własne warunki materialne (-1,00). Im wyższy natomiast poziom wykształcenia i lepsza sytuacja materialna ankietowanych, tym mniejsza okazuje się ich ostrożność i nieufność w stosunku do świata. Wyraźnie mniej otwarci i znacznie bardziej nieufni są ponadto mieszkańcy wsi (-0,84) niż miast, zwłaszcza największych (-0,34). Wyższy poziom nieufności i ostrożności znacznie częściej cechuje również badanych najmłodszych, w wieku 18–24 lata (średnia wartość wskaźnika wynosi -0,93), niż najstarszych, mających co najmniej 65 lat (-0,52), a zwłaszcza osoby w okresie największej aktywności życiowej i zawodowej – od 35 do 44 roku życia (-0,43). Spośród grup społeczno-zawodowych zdecydowanie najbardziej nieufni są robotnicy niewykwalifikowani (-1,31) oraz rolnicy (-1,25), a także uczniowie i studenci (-0,84). Relatywnie najbardziej otwarci są natomiast badani o wysokim statusie społecznym i materialnym – z wyższym wykształceniem (+0,14), osiągający miesięczne dochody powyżej 1500 zł na osobę w rodzinie (-0,12), oceniający własne warunki materialne jako dobre (-0,21), a w grupach społeczno-zawodowych – kadra kierownicza i specjaliści (+0,35).

Tabela 4

Cechy społeczno-demograficzne	Ogólny wskaźnik zaufania mierzony na skali od -3 do +3	Odchylenie standardowe
	Ogółem	
Płeć	-0,64	1,80
Mężczyźni	-0,68	1,79
Kobiety	-0,59	1,81
Wiek		
18–24 lata	-0,93	1,79
25–34	-0,59	1,95
35–44	-0,43	1,83
45–54	-0,78	1,80
55–64	-0,64	1,74
65 lat i więcej	-0,52	1,68
Miejsce zamieszkania		
Wieś	-0,84	1,65
Miasto do 20 tys.	-0,59	1,87
20–100 tys.	-0,54	1,79
101–500 tys.	-0,54	1,86
501 tys. i więcej mieszkańców	-0,34	2,05
Wykształcenie		
Podstawowe	-1,01	1,54
Zasadnicze zawodowe	-0,88	1,61
Średnie	-0,63	1,81
Wyższe	0,14	2,09
Grupa społeczno-zawodowa (pracujący)		
Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem	0,35	2,09
Średni personel, technicy	-0,57	1,69
Pracownicy administracyjno-biurowi	-0,35	1,96
Pracownicy usług	-0,70	2,02
Robotnicy wykwalifikowani	-0,87	1,63
Robotnicy niewykwalifikowani	-1,31	1,48
Rolnicy	-1,25	1,61
Pracujący na własny rachunek	-0,69	1,58
Bierni zawodowo		
Renciści	-0,60	1,54
Emeryci	-0,59	1,70
Uczniowie i studenci	-0,84	1,80
Bezrobotni	-0,70	1,97
Gospodynie domowe i inni	-0,80	1,78
Dochody na jedną osobę w gospodarstwie domowym		
Do 500 zł	-1,09	1,58
501–750 zł	-0,90	1,72
751–1000 zł	-0,68	1,72
1001–1500 zł	-0,45	1,75
Powyżej 1500 zł	-0,12	2,06
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego		
Złe	-1,00	1,73
Średnie	-0,92	1,60
Dobre	-0,21	1,93
Uczestnictwo w praktykach religijnych		
Kilka razy w tygodniu	-0,36	1,71
Raz w tygodniu	-0,75	1,76
1–2 razy w miesiącu	-0,37	1,76
Kilka razy w roku	-0,69	1,78
W ogóle nie uczestniczy	-0,51	2,04
Poglądy polityczne		
Lewica	-0,54	1,86
Centrum	-0,72	1,88
Prawica	-0,38	1,85
Trudno powiedzieć	-0,92	1,51

ZAUFANIE W KRĘGU NAJBLIŻSZYCH

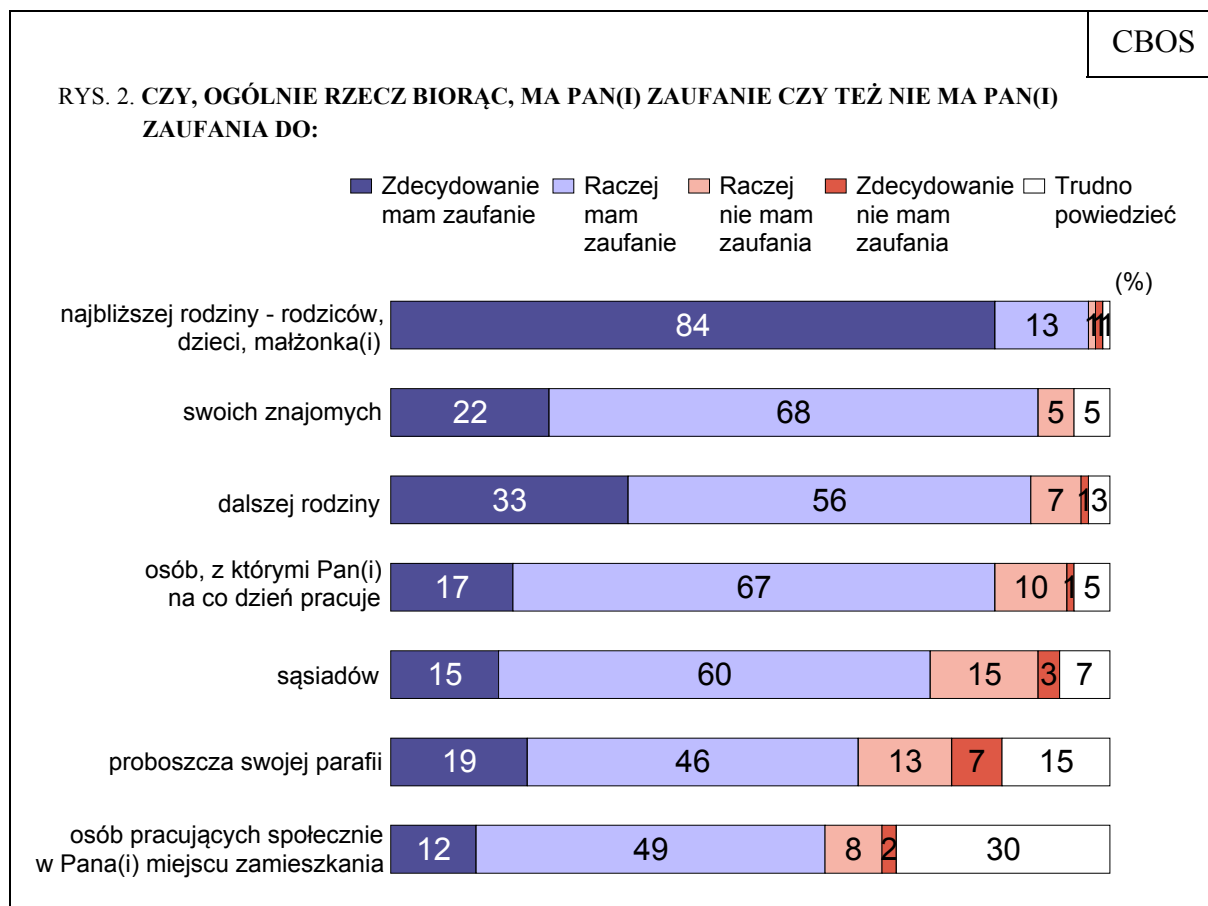
Właściwa Polakom filozofia ograniczonego zaufania w stosunkach z ludźmi wydaje się jednak w praktyce życia społecznego zarezerwowana przede wszystkim dla „obcych” – tych, których nie znamy i nie wiemy, czego się po nich spodziewać. W relacjach z bezpośrednim otoczeniem, ludźmi, wśród których żyjemy na co dzień, stosunki społeczne okazują się w dużej mierze oparte na zaufaniu, co nie znaczy, że nie jest ono relatywizowane w zależności od bliskości tych, którzy nas otaczają.

Badani – według ich własnych deklaracji – w ogromnej większości ufają najbliższej rodzinie (97%), swoim znajomym (90%), a także dalszym krewnym (89%) i współpracownikom (84%). Prawdziwe oparcie znajdują jednak przede wszystkim w gronie najbliższych. O ile bowiem zaufanie do członków najbliższej rodziny zdecydowana większość ankietowanych deklaruje bez wahania i stanowczo, o tyle zaufanie do osób z dalszego otoczenia – dalszych krewnych, znajomych czy współpracowników – w przeważającej mierze ma charakter warunkowy. Odpowiedzi „raczej mam zaufanie” w odniesieniu do tych grup udziela odpowiednio: 56%, 68% i 67% badanych. Nieograniczone zaufanie do dalszej rodziny ma tylko co trzeci respondent (33%), a jeszcze mniej zawierzyłoby bez wahania swoim znajomym (22%) lub osobom, z którymi na co dzień pracuje (17%).

Trzy czwarte Polaków ufa swoim sąsiadom (60% deklaruje, że raczej ma zaufanie, a 15% – że zdecydowanie). Prawie dwie trzecie respondentów należących do parafii ufa swojemu proboszczowi (65%), przy czym zaufanie to jest raczej umiarkowane (46%) niż pełne (19%). Sporo ankietowanych ma problem z określeniem swojego stosunku do lokalnych działaczy społecznych (30%), co może wynikać z nieznajomości takich osób i braku doświadczeń w kontaktach z nimi.

Jeśli chodzi o deklarowaną nieufność, to w największym stopniu dotyczy ona proboszczów i sąsiadów. Co piąty ankietowany (20%) nie ma zaufania do proboszcza swojej parafii i prawie tyle samo (18%) w mniejszym lub większym stopniu nie ufa sąsiadom.

Ogólne nastawienie do ludzi – ostrożny, nieufny stosunek *versus* otwartość i ufność do bliźnich – nie pozostaje, co zrozumiałe, bez związku z częstością nawiązywania kontaktów i jakością tych relacji. Zakres oddziaływania tych nastawień, o czym świadczy wartość współczynników korelacji *r* Pearsona, jest jednak dość ograniczony.

Tabela 5. Zależności między ogólnym wskaźnikiem zaufania a zaufaniem do ludzi w sferze prywatnej

Zaufanie (mierzone na skali 1–5):	Współczynniki korelacji <i>r</i> Pearsona z ogólnym wskaźnikiem zaufania (skala od -3 do +3)
– do najbliższej rodziny	0,07
– do proboszcza swojej parafii	0,14*
– do dalszej rodziny, krewnych	0,20*
– do osób, z którymi pracuje się na co dzień	0,20*
– do lokalnych społeczników	0,23*
– do sąsiadów	0,24*
– do znajomych	0,25*

* Zależność istotna statystycznie na poziomie 0,01

Zgeneralizowane nastawienie do świata i zaufanie do najbliższej rodziny bądź jego brak to kwestie praktycznie rozłączne (zależność nieistotna statystycznie). Bardzo słaba jest też korelacja między ogólnym nastawieniem do ludzi a zaufaniem do proboszcza – najwyraźniej zaufanie do niego pozostaje bardziej kwestią wiary, niż wynika z ogólnie ufnego nastawienia do świata. Zgeneralizowane, aprioryczne nastawienie do ludzi stosunkowo najsilniej wiąże się natomiast z zaufaniem do osób z dalszego kręgu i to też raczej w sytuacjach, gdy nawiązywanie bliższych stosunków jest kwestią wyboru, a więc w relacjach ze znajomymi, sąsiadami czy lokalnymi społecznikami. Nawet jednak tu zależność między ogólnym nastawieniem do ludzi a zaufaniem (czy jego brakiem) do osób z kolejnego kręgu otoczenia społecznego nie jest zbyt silna (wartości współczynników korelacji mieszczą się w granicach 0,25–0,23).

Zaufanie w sferze prywatnej, a więc dotyczące relacji społecznych w bezpośrednim otoczeniu, z natury rzeczy podlega raczej długofalowym zmianom. Stąd też w relatywnie krótkiej, dziesięcioletniej perspektywie możemy obserwować w tych sferach jedynie niewielkie wahania, które na ogół nie układają się w jakiś określony trend.

Nastawienie Polaków pozostaje niezmiennie przede wszystkim w sferze relacji rodzinnych i towarzyskich. W ciągu ostatnich dziesięciu lat niewiele zmieniło się także w zakresie stosunków sąsiedzkich. Można natomiast zauważyć pewien wzrost otwartości, jeśli chodzi o nastawienie Polaków do współpracowników w miejscu pracy. W ostatnich czterech latach badani nieco częściej niż w pierwszej połowie poprzedniej dekady deklarują zaufanie do osób, z którymi na co dzień stykają się w pracy. Drugą zauważalną zmianą jest utrzymująca się słaba tendencja spadkowa w deklaracjach zaufania do proboszczów.

Na podstawie deklaracji ankietowanych utworzony został **wskaźnik zaufania w sferze prywatnej**. Jego wartość potwierdza, że Polacy raczej z ufnością odnoszą się do osób ze swojego bezpośredniego otoczenia. Na osiem podmiotów, które złożyły się na wymiar prywatny, zaufanie do wszystkich zadeklarowało 10% respondentów, do siedmiu – 22%, do sześciu – 24%, do pięciu – 20%. Średnia wartość wskaźnika zaufania w życiu prywatnym dla całej zbiorowości badanych wynosi 5,56, a więc niemal dokładnie tyle samo, co przed dwoma laty (5,58).

Tabela 6

Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do:	Wskazania respondentów według terminów badań											
	I 2002		I 2004		I 2006		I 2008		I 2010		I 2012	
	w procentach											
◆ najbliższej rodziny – rodziców, dzieci, małżonka(i)												
Zdecydowanie mam zaufanie	84	97	86	98	90	99	81	99	80	96	84	97
Raczej mam zaufanie	13		12		9		18		16		13	
Raczej nie mam zaufania	2	2	1	1	1	1	1	1	2	3	1	2
Zdecydowanie nie mam zaufania	0		0		0		0		1		1	
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1
◆ swoich znajomych												
Zdecydowanie mam zaufanie	-	-	-	-	25	89	20	88	22	90	22	90
Raczej mam zaufanie	-		-		64		68		68		68	
Raczej nie mam zaufania	-	-	-	-	6	7	7	7	5	6	5	5
Zdecydowanie nie mam zaufania	-		-		1		0		1		0	
Trudno powiedzieć	-	-	-	-	4	4	5	5	4	4	5	5
◆ dalszej rodziny												
Zdecydowanie mam zaufanie	42	86	47	87	40	88	38	90	36	87	33	89
Raczej mam zaufanie	44		40		48		52		51		56	
Raczej nie mam zaufania	10	11	8	10	8	10	7	8	8	10	7	8
Zdecydowanie nie mam zaufania	1		2		2		1		2		1	
Trudno powiedzieć	3	3	3	3	2	2	2	2	3	3	3	3
◆ osób, z którymi Pan(i) na co dzień pracuje*												
Zdecydowanie mam zaufanie	24	82	26	79	20	80	21	85	18	84	17	84
Raczej mam zaufanie	58		53		60		64		66		67	
Raczej nie mam zaufania	8	11	10	13	13	15	9	10	10	11	10	11
Zdecydowanie nie mam zaufania	3		3		2		1		1		1	
Trudno powiedzieć	7	7	8	8	5	5	5	5	5	5	5	5
◆ sąsiadów												
Zdecydowanie mam zaufanie	20	72	26	74	20	75	16	76	17	74	15	75
Raczej mam zaufanie	52		48		55		60		57		60	
Raczej nie mam zaufania	18	21	15	19	17	20	17	20	16	19	15	18
Zdecydowanie nie mam zaufania	3		4		3		3		3		3	
Trudno powiedzieć	7	7	7	7	5	5	4	4	7	7	7	7
◆ proboszcza swojej parafii												
Zdecydowanie mam zaufanie	-	-	-	-	-	-	21	72	20	69	19	65
Raczej mam zaufanie	-		-		-		-		51		49	
Raczej nie mam zaufania	-	-	-	-	-	-	9	14	11	18	13	20
Zdecydowanie nie mam zaufania	-		-		-		-		5		7	
Trudno powiedzieć	-	-	-	-	-	-	14	14	13	13	15	15
◆ osób pracujących społecznie w Pana(i) miejscu zamieszkania												
Zdecydowanie mam zaufanie	-	-	-	-	-	-	-	-	10	60	12	61
Raczej mam zaufanie	-		-		-		-		50		49	
Raczej nie mam zaufania	-	-	-	-	-	-	-	-	9	11	8	10
Zdecydowanie nie mam zaufania	-		-		-		-		2		2	
Trudno powiedzieć	-	-	-	-	-	-	-	-	29	29	30	30

* Opinie pracujących w pełnym lub niepełnym wymiarze godzin, a także dorywczo (N=525)

Z analizy średnich wynika, że większej ufności do bezpośredniego otoczenia nieco bardziej sprzyja zamieszkiwanie w mniejszych miejscowościach – na wsi (średnia wartość wskaźnika dla tej grupy wynosi 5,78) i w małych miasteczkach (5,85) niż w dużych miastach (liczących 101–500 tys. ludności – 5,13) czy największych aglomeracjach (powyżej 500 tys. mieszkańców – 5,27). Tego rodzaju otwartości wyraźnie sprzyja wyższy poziom wykształcenia, a także lepsze oceny własnych warunków materialnych.

Największym zaufaniem w sferze prywatnej odznaczają się osoby pracujące na własny rachunek (6,50) oraz kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem (6,13). Osobom w swoim bliskim otoczeniu nieco bardziej ufają także respondenci najlepiej wykształceni (5,95), dobrze oceniający własne warunki materialne (5,82), a także badani uczestniczący w praktykach religijnych raz w tygodniu (5,86) i deklarujący prawicowe poglądy polityczne (6,01). Relatywnie mniejsze zaufanie do osób ze swego otoczenia mają robotnicy niewykwalifikowani (4,80), ankietowani z wykształceniem podstawowym (5,19), gorzej sytuowani i źle oceniający swoją sytuację materialną (5,06) oraz respondenci nieuczestniczący w praktykach religijnych (4,74) i mający nieokreślone poglądy polityczne (5,01).

Tabela 7

Cechy społeczno-demograficzne	Średni wskaźnik zaufania w sferze prywatnej mierzony na skali 0–8	Odchylenie standardowe
	Ogółem	
Płeć	5,56	1,68
Mężczyźni	5,64	1,77
Kobiety	5,50	1,60
Wiek		
18–24 lata	5,45	1,60
25–34	5,48	1,73
35–44	5,88	1,67
45–54	5,66	1,74
55–64	5,53	1,71
65 lat i więcej	5,43	1,60
Miejsce zamieszkania		
Wieś	5,78	1,56
Miasto do 20 tys.	5,85	1,62
20–100 tys.	5,48	1,79
101–500 tys.	5,13	1,84
501 tys. i więcej mieszkańców	5,27	1,58
Wykształcenie		
Podstawowe	5,19	1,64
Zasadnicze zawodowe	5,61	1,83
Średnie	5,58	1,71
Wyższe	5,95	1,37
Grupa społeczno-zawodowa (pracujący)		
Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem	6,13	1,31
Średni personel, technicy	6,03	1,46
Pracownicy administracyjno-biurowi	5,70	1,32
Pracownicy usług	5,61	1,86
Robotnicy wykwalifikowani	5,71	1,85
Robotnicy niewykwalifikowani	4,80	1,80
Rolnicy	5,89	1,65
Pracujący na własny rachunek	6,50	1,35
Bierni zawodowo		
Renciści	5,11	1,99
Emeryci	5,43	1,63
Uczniowie i studenci	5,25	1,43
Bezrobotni	5,17	1,88
Gospodynie domowe i inni	5,52	1,46
Dochody na jedną osobę w gospodarstwie domowym		
Do 500 zł	5,56	1,78
501–750 zł	5,65	1,73
751–1000 zł	5,61	1,61
1001–1500 zł	5,60	1,72
Powyżej 1500 zł	5,75	1,56
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego		
Złe	5,06	2,02
Średnie	5,50	1,64
Dobre	5,82	1,53
Uczestnictwo w praktykach religijnych		
Kilka razy w tygodniu	5,62	1,82
Raz w tygodniu	5,86	1,57
1–2 razy w miesiącu	5,84	1,64
Kilka razy w roku	5,25	1,64
W ogóle nie uczestniczy	4,74	1,80
Poglądy polityczne		
Lewica	5,45	1,58
Centrum	5,60	1,65
Prawica	6,01	1,57
Trudno powiedzieć	5,01	1,78

ZAUFIANIE DO INSTYTUCJI ŻYCIA PUBLICZNEGO

Zaufanie społeczne nie tylko ma wymiar ogólny czy prywatny, który odzwierciedla poczucie związków z innymi i psychologicznej „odległości” od kolejnych kręgów ludzi, którzy nas otaczają na co dzień, ale – w szerszym sensie – jest wyrazem stosunku do większych zbiorowości, także takich jak państwo, działające w nim instytucje oraz organizacje międzynarodowe, których to państwo jest członkiem. Przedstawiliśmy badanym listę 23 różnych instytucji funkcjonujących w kraju, a także organizacji międzynarodowych, prosząc, by zechcieli odpowiedzieć, czy i jak dalece im ufają.

Większość instytucji z zaprezentowanej listy budzi mniejsze lub większe zaufanie ankietowanych, w przypadku siedmiu dominującym nastawieniem okazała się nieufność.

Szczególnie dużym zaufaniem społecznym niezmiennie cieszą się organizacje charytatywne. Zdecydowana większość badanych ufa Wielkiej Orkiestrze Świątecznej Pomocy (89%), PCK (81%) i Caritasowi (80%). Inne instytucje publiczne, które są przez Polaków darzone stosunkowo dużym zaufaniem, to wojsko (74%), harcerstwo (70%), Kościół rzymskokatolicki (69%) oraz policja (65%). Około trzech piątych badanych ma zaufanie do Rzecznika Praw Obywatelskich (60%) oraz władz lokalnych swojego miasta lub gminy (58%). Na tym samym poziomie kształtuje się zaufanie do międzynarodowych organizacji, których Polska jest członkiem: Unii Europejskiej (58%), NATO (57%) i ONZ (57%). Ponad połowa badanych ufa również IPN (55%). Znacznie mniejsze zaufanie społeczne wzbudzają postrzegane wyraźnie kontrowersyjnie: sądy oraz urzędnicy administracji publicznej (po 45% deklaracji zaufania), a także – ogólnie – telewizja (44%).

Jeszcze mniejsze jest zaufanie do pozostałych instytucji. Prawie dwie piąte ankietowanych ufa rządowi (39%), a około jednej trzeciej – dużym korporacjom (35%), gazetom (34%) i Kościołom innych wyznań (30%). Nieco ponad jedna czwarta respondentów ma zaufanie do parlamentu i związków zawodowych (po 29%). Najmniejszym zaufaniem Polacy darzą partie polityczne – ufa im zaledwie 20% badanych.

Obok partii politycznych, do których nieufność ponad trzykrotnie przeważa nad zaufaniem (65% wobec 20%), stosunkowo największą nieufność Polaków budzą gazety (55% deklaracji nieufności), Sejm i Senat (55%), rząd (49%), telewizja (49%), a także sądy (44%), urzędnicy administracji publicznej (41%) i Kościoły innych wyznań (41%).

Tabela 8

Instytucje	Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do wymienionych instytucji?						
	Zdecydowanie mam zaufanie	Raczej mam zaufanie	Zaufanie - ogółem	Raczej nie mam zaufania	Zdecydowanie nie mam zaufania	Brak zaufania - ogółem	Trudno powiedzieć
	w procentach						
Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy	48	41	89	5	2	7	4
PCK	22	59	81	7	3	10	10
Caritas	29	51	80	9	4	13	7
Wojsko	17	56	74	11	4	15	11
Harcerstwo	16	54	70	7	2	9	21
Kościół rzymskokatolicki	24	46	69	17	9	26	5
Policja	8	57	65	20	8	28	7
Rzecznik Praw Obywatelskich	10	49	60	11	5	16	24
Władze lokalne miasta/gminy	6	52	58	23	7	31	11
Unia Europejska	7	51	58	19	7	26	16
NATO	8	48	57	15	5	20	23
ONZ	9	48	57	13	4	17	26
IPN	12	43	55	15	7	22	23
Sądy	5	40	45	31	13	44	11
Urzednicy administracji publicznej	2	43	45	30	12	41	14
Telewizja	3	41	44	38	11	49	8
Rząd	2	37	39	32	17	49	12
Duże przedsiębiorstwa	2	33	35	26	9	35	30
Gazety	2	32	34	40	15	55	11
Kościóły innych wyznań	3	27	30	30	11	41	29
Związki zawodowe	2	27	29	26	10	36	35
Sejm i Senat	1	28	29	37	19	55	15
Partie polityczne	1	19	20	41	25	65	15

W porównaniu z pomiarem sprzed dwóch lat na zaufaniu społecznym zyskały przede wszystkim instytucje i organizacje życia politycznego, co niewątpliwie jest efektem niedawnych wyborów parlamentarnych. Większym zaufaniem niż w styczniu 2010 roku cieszą się obecnie rząd, parlament (wzrost deklaracji zaufania po 8 punktów procentowych) oraz partie polityczne (wzrost o 6 punktów). Na zaufaniu społecznym zyskali ponadto: Rzecznik Praw Obywatelskich (wzrost o 5 punktów), IPN (wzrost o 4 punkty) i – w niewielkim stopniu – urzędy administracji publicznej, władze lokalne, związki zawodowe oraz PCK (po 3 punkty).

Znacznie mniejszym zaufaniem niż przed dwoma laty cieszy się natomiast Kościół rzymskokatolicki (spadek o 9 punktów) oraz Kościoły innych wyznań (spadek o 6 punktów). Na zaufaniu społecznym nieco straciły media – zaufanie do gazet i telewizji w stosunku do 2010 roku spadło po 3 punkty procentowe.

Z dłuższej perspektywy widać jednak, że zmiany w poziomie zaufania do instytucji mają charakter głównie okresowy i w przypadku większości z nich nie układają się w jednokierunkowe trendy.

W ostatnich czterech latach można jednak zaobserwować sukcesywny spadek zaufania do mediów – zarówno do prasy, jak i telewizji. Najmniejsze od dziesięciu lat jest zaufanie do Kościoła katolickiego, a zarazem więcej osób niż dotychczas (26%) deklaruje do niego nieufność. Od 2008 roku utrzymuje się też tendencja spadkowa, jeśli chodzi o zaufanie do organizacji międzynarodowych: ONZ, NATO, a także Unii Europejskiej, do której zaufanie jest obecnie najniższe od przystąpienia Polski do tej organizacji. Nadal na niższym poziomie niż w połowie poprzedniej dekady kształtuje się zaufanie do instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich. Mimo wciąż wyraźnie krytycznych ocen lepszy niż w latach 2002–2006 jest natomiast wizerunek sądów.

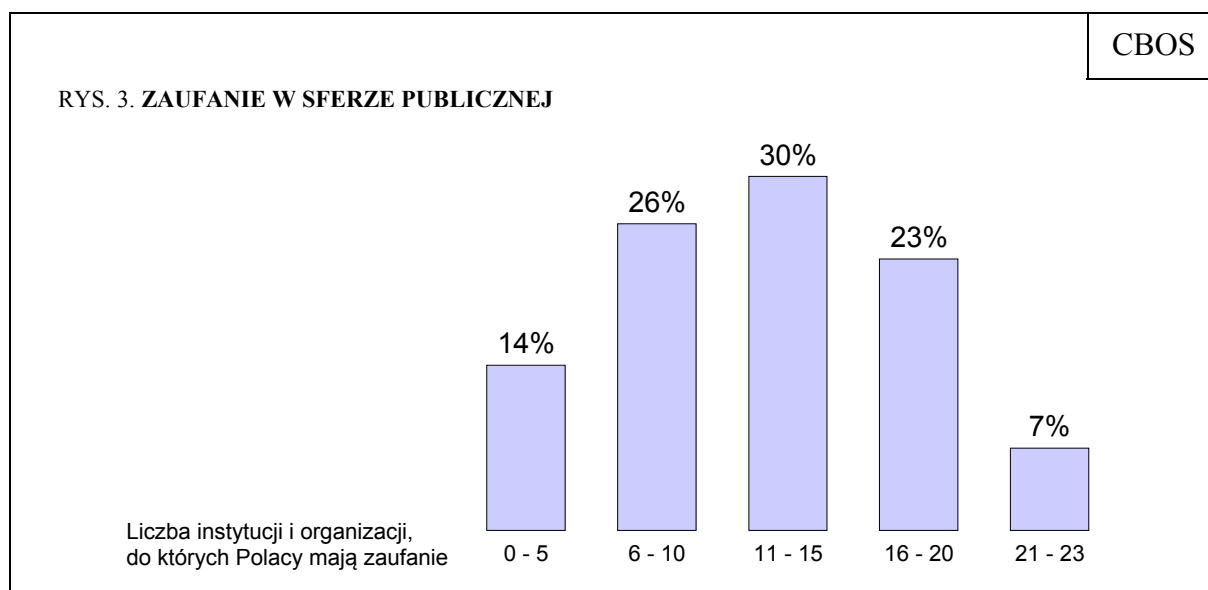

Tabela 9

Instytucje	Czy, ogólnie rzecz biorąc, ma Pan(i) zaufanie czy też nie ma Pan(i) zaufania do wymienionych instytucji?																	
	I 2002			I 2004			I 2006			I 2008			I 2010			I 2012		
	Tak	Nie	Tp.	Tak	Nie	Tp.	Tak	Nie	Tp.	Tak	Nie	Tp.	Tak	Nie	Tp.	Tak	Nie	Tp.
	w procentach																	
Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy	89	8	3	86	9	5	87	9	4	85	6	9	88	8	4	89	7	4
PCK	85	6	9	82	8	10	83	9	8	79	7	14	78	10	12	81	10	10
Caritas	85	9	6	84	10	7	83	10	7	80	10	10	82	12	6	80	13	7
Wojsko	76	16	8	76	16	8	76	17	7	84	10	6	76	13	11	74	15	11
Harcerstwo	74	8	18	75	7	18	75	9	16	69	8	23	68	9	23	70	9	21
Kościół rzymskokatolicki	76	21	3	75	21	4	81	17	2	79	17	4	78	18	4	69	26	5
Policja	62	30	8	56	36	8	59	34	7	75	19	6	63	29	8	65	28	7
Rzecznik Praw Obywatelskich	-	-	-	-	-	-	69	13	18	62	15	24	55	21	24	60	16	24
Władze lokalne miasta/gminy	43	41	17	53	34	13	56	33	11	68	23	9	55	34	11	58	31	11
Unia Europejska	49	30	21	46	34	19	62	24	14	73	12	15	60	23	17	58	26	16
NATO	63	18	19	59	21	20	63	19	18	68	11	21	59	20	21	57	20	23
ONZ	63	15	21	62	16	22	65	17	18	69	9	22	60	18	22	57	17	26
IPN	-	-	-	-	-	-	62	18	20	57	20	23	51	28	21	55	22	23
Sądy	40	49	11	31	60	8	39	51	10	59	29	12	44	45	11	45	44	11
Urzednicy administracji publicznej	31	52	17	33	54	14	38	50	12	53	33	14	42	47	11	45	41	14
Telewizja	57	34	9	54	37	9	55	36	9	67	25	8	47	44	9	44	49	8
Rząd	42	45	13	21	68	11	47	40	13	56	32	13	31	60	9	39	49	12
Duże przedsiębiorstwa	27	43	30	35	37	28	32	43	25	42	26	32	35	35	30	35	35	30
Gazety	47	43	10	47	43	11	48	42	10	54	35	11	37	52	11	34	55	11
Kościóły innych wyznań	30	41	29	29	45	26	31	45	24	34	40	26	36	34	30	30	41	29
Związki zawodowe	22	41	37	31	40	30	32	37	31	39	27	34	26	40	34	29	36	35
Sejm i Senat	28	54	18	21	67	12	30	54	16	39	44	17	21	68	11	29	55	15
Partie polityczne	15	65	19	13	72	15	24	61	15	28	54	18	14	76	10	20	65	15

* W tabeli połączono odsetki odpowiedzi *zdecydowanie mam zaufanie* i *raczej mam zaufanie* oraz *zdecydowanie nie mam zaufania* i *raczej nie mam zaufania*. Na szarym tle zaznaczono odsetki wskazujące na przewagę deklaracji wyrażających zaufanie lub nieufność

Jak świadczy wartość kolejnego sumarycznego wskaźnika – tym razem **zaufania w sferze publicznej** – Polacy nie mają zbyt dobrego wyobrażenia o świecie otaczających ich instytucji i ufają im jedynie połowicznie. Średnie zaufanie mierzone na skali od 0 do 23 wynosi dla ogółu badanych 12,18, a więc kształtuje się na poziomie nieco powyżej środka skali.

Co siódmy badany (14%) ma zaufanie do co najwyżej pięciu spośród uwzględnionych w badaniu podmiotów o charakterze instytucjonalnym, w tym co setny nie ufa żadnemu z nich. Jedna czwarta (26%) ma zaufanie do sześciu–dziesięciu instytucji, a kolejne 30% respondentów darzy zaufaniem przynajmniej jedenaście, ale nie więcej niż piętnaście. Zaufanie do więcej niż piętnastu instytucji deklaruje niespełna jedna trzecia ankietowanych (30%).

Większe zaufanie do instytucji działających w sferze publicznej wyrażają ludzie młodzi (od 18 do 34 roku życia) niż osoby w średnim wieku i starsze. Częściej cechuje ono także mieszkańców wsi i małych miasteczek niż miast, zwłaszcza największych. Pozytywnemu nastawieniu do sfery instytucji publicznych wyraźnie sprzyjają wyższe wykształcenie, wysokie dochody oraz pozytywne oceny własnej sytuacji materialnej. Spośród grup społeczno-zawodowych relatywnie najwyższe zaufanie w sferze publicznej wykazują kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem oraz pracownicy średniego szczebla i technicy (por. tab. 10).

Z kolei relatywnie najbardziej ograniczone zaufanie w sferze publicznej mają osoby najslabiej wykształcone, deklarujące najniższe dochody *per capita* oraz źle oceniające własną sytuację materialną. Spośród grup społeczno-zawodowych najniższym zaufaniem do sfery publicznej cechują się robotnicy niewykwalifikowani, a wśród niepracujących – gospodynie domowe.

Tabela 10

Cechy społeczno-demograficzne	Średni wskaźnik zaufania w sferze publicznej mierzony na skali 0–23	Odchylenie standardowe
	Ogółem	12,18
Płeć		
Mężczyźni	12,41	5,69
Kobiety	11,97	5,59
Wiek		
18–24 lata	13,07	5,86
25–34	13,19	5,22
35–44	11,94	6,04
45–54	11,00	5,62
55–64	11,91	5,48
65 lat i więcej	12,05	5,55
Miejsce zamieszkania		
Wieś	12,32	5,52
Miasto do 20 tys.	12,55	5,48
20–100 tys.	12,19	5,38
101–500 tys.	11,85	6,23
501 tys. i więcej mieszkańców	11,76	5,81
Wykształcenie		
Podstawowe	10,63	5,66
Zasadnicze zawodowe	11,56	5,98
Średnie	12,70	5,40
Wyższe	13,98	4,93
Grupa społeczno-zawodowa (pracujący)		
Kadra kierownicza, specjaliści z wyższym wykształceniem	13,93	4,94
Średni personel, technicy	13,07	5,07
Pracownicy administracyjno-biurowi	12,95	5,48
Pracownicy usług	12,29	5,30
Robotnicy wykwalifikowani	12,74	5,57
Robotnicy niewykwalifikowani	8,89	5,77
Rolnicy	11,77	5,60
Pracujący na własny rachunek	12,22	5,70
Bierni zawodowo		
Renciści	11,28	5,99
Emeryci	11,93	5,51
Uczniowie i studenci	12,90	5,68
Bezrobotni	11,97	6,30
Gospodynie domowe i inni	10,76	5,96
Dochody na jedną osobę w gospodarstwie domowym		
Do 500 zł	11,36	5,72
501–750 zł	12,31	5,59
751–1000 zł	12,47	5,79
1001–1500 zł	12,87	5,64
Powyżej 1500 zł	13,63	5,25
Ocena warunków materialnych gospodarstwa domowego		
Złe	10,13	5,39
Średnie	11,78	5,55
Dobre	13,38	5,56
Uczestnictwo w praktykach religijnych		
Kilka razy w tygodniu	9,94	5,89
Raz w tygodniu	12,92	5,45
1–2 razy w miesiącu	12,93	6,05
Kilka razy w roku	11,68	5,31
W ogóle nie uczestniczy	10,40	5,72
Poglądy polityczne		
Lewica	12,67	5,56
Centrum	12,45	5,75
Prawica	13,58	5,25
Trudno powiedzieć	9,62	5,22

Zaufanie do instytucji publicznych nieco różnicuje też częstość uczestniczenia w praktykach religijnych. Relatywnie największe zaufanie cechuje osoby biorące w nich udział raz w tygodniu lub 1–2 razy w miesiącu; bardziej sceptyczni w ocenach są natomiast, z jednej strony, badani najczęściej praktykujący (kilka razy w tygodniu), a z drugiej – niewierzący i nieuczestniczący w praktykach religijnych.

Stosunek do instytucji publicznych wyraźnie wiąże się z poziomem zaufania w sferze prywatnej (współczynnik korelacji r Pearsona wynosi 0,50). Można zatem powiedzieć, że im szerszy zakres kontaktów społecznych i lepsze relacje z bezpośrednim otoczeniem społecznym, tym większe zaufanie badanych także do zinstytucjonalizowanego życia społecznego.

Tabela 11

Zaufanie do instytucji (mierzone na skali 1-5)	Wartości współczynników korelacji r Pearsona
	Wskaźnik zaufania w sferze prywatnej (skala 0-8)
Rzecznik Praw Obywatelskich	0,31
Kościół rzymskokatolicki	0,27
Kościół innych wyznań	0,27
Policja	0,27
Władze lokalne miasta/gminy	0,27
Rząd	0,24
Urzednicy administracji publicznej	0,24
Unia Europejska	0,24
Caritas	0,24
Gazety	0,23
Związki zawodowe	0,23
Duże przedsiębiorstwa	0,23
Harcerstwo	0,23
Sejm i Senat	0,22
NATO	0,22
PCK	0,22
IPN	0,21
Wojsko	0,20
Sądy	0,20
ONZ	0,20
Telewizja	0,19
Partie polityczne	0,19
Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy	0,11*

* Zależność nieistotna statystycznie na poziomie 0,01

Zależność między zaufaniem w sferze prywatnej i pozytywnym stosunkiem do sfery instytucjonalnej widoczna jest w przypadku niemal wszystkich uwzględnionych w badaniu instytucji. Wyjątkiem jest jedynie Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, która cieszy się powszechnym zaufaniem Polaków. Wyższy poziom zaufania w sferze prywatnej, czyli *de facto* szersze, bardziej rozbudowane więzi społeczne, stosunkowo najbardziej sprzyjają zaufaniu do Rzecznika Praw Obywatelskich, Kościoła rzymskokatolickiego i – w takim samym stopniu – Kościołów innych wyznań, a także do policji i władz lokalnych.

ZAUFANIE SPOŁECZNE I POLITYKA

Nie będzie odkryciem stwierdzenie, że uczestnictwo w życiu publicznym i w procedurach demokratycznych, takich jak wybory, jest związane z zaufaniem społecznym zarówno na poziomie indywidualnym, jak i – w większym stopniu – zaufaniem do instytucji życia publicznego. Ci, którzy z założenia nie chodzą na wybory, nie uczestniczą w nich m.in. dlatego, że nie mają zaufania zarówno do procedur demokratycznych, jak i do instytucji państwa. W większym stopniu także są skłonni nie ufać ludziom w ogóle.

Wśród osób deklarujących absencję wyborczą ogólny wskaźnik zaufania i otwartości jest najniższy, jednocześnie zaś akceptacja instytucji życia publicznego wyraźnie mniejsza niż wśród tych, którzy są pewni, że wezmą udział w wyborach, jak i wśród jeszcze się wahających. Osoby niepewne swego udziału w wyborach relatywnie bardziej ufają instytucjom życia publicznego, natomiast z większą nieufnością podchodzą do innych ludzi – pod tym względem wskaźnik ten niewiele odbiega od deklaracji niechodzących na wybory.

Tabela 12. Zaufanie społeczne a gotowość uczestniczenia w wyborach parlamentarnych

Gotowość uczestniczenia w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Średnie wartości:	
	ogólnego wskaźnika zaufania (skala od -3 do +3)	wskaźnika zaufania w sferze publicznej (skala 0 - 23)
Deklarujący udział	-0,36	13,49
Wahający się	-0,94	11,75
Deklarujący absencję	-1,05	9,68
Średnie dla ogółu badanych	-0,64	12,18
Eta kwadrat	0,032	0,084

Osoby, które nie uczestniczyły w ostatnich wyborach parlamentarnych, uzyskują wyraźnie mniejsze średnie zarówno w wymiarze postawy ogólnej – otwartości i ufności, jak i w sferze zaufania do instytucji.

Tabela 13. Zaufanie społeczne a uczestnictwo w wyborach parlamentarnych 2011

Deklaracje udziału w wyborach parlamentarnych w 2011 roku	Średnie wartości:	
	ogólnego wskaźnika zaufania (skala od -3 do +3)	wskaźnika zaufania w sferze publicznej (skala od 0 do 23)
Brali udział	-0,46	13,00
Nie brali udziału	-0,94	10,85
Średnie dla ogółu uprawnionych do głosowania	-0,63	12,22

Charakterystyczne zróżnicowanie pod tym względem można dostrzec także w elektoratach partii politycznych. Najbardziej otwartą i ufą postawą ogólną, a także najwyższym poziomem zaufania do badanych instytucji cechują się zadeklarowani zwolennicy PO. To jedyny elektorat, w którym, jeśli chodzi o postawę ogólną we wszystkich wymiarach ocen składających się na ten wskaźnik, częściej deklarowano zaufanie niż nieufność (dodatni znak współczynnika).

Bardzo ciekawy jest casus wyborców Ruchu Palikota, którzy, jeśli chodzi o ogólne nastawienie do ludzi i świata, przejawiają wysoki poziom ufności (znajdują się na drugim miejscu po zwolennikach PO, z minimalną przewagą głosów nieufności), natomiast zupełnie nie ufają instytucjom funkcjonującym w życiu publicznym. W tym wymiarze są elektoratem o najniższym poziomie zaufania. Widać, że jest to partia ludzi otwartych, ale w największym stopniu antysystemowa, jej zwolennicy bowiem krytycznie odnoszą się do istniejącego porządku instytucjonalnego.

W pewnym sensie odwrotną postawę można przypisywać zwolennikom PSL, którzy z kolei są relatywnie dobrze zakorzenieni w świecie instytucji, ufają im i akceptują reguły gry, ale prywatnie są bardziej niż inni podejrzliwi i nieufni. O ile zwolenników Ruchu Palikota można by określić metaforycznie jako „otwartych anarchistów”, o tyle wyborców PSL należałoby nazwać „nieufnymi konformistami”.

Wyborcy SLD są z kolei najbardziej przewidywalni i stabilni, w obu wymiarach znajdują się w środku stawki – są stosunkowo otwarci zarówno w wymiarze ogólnym, jak i stosunkowo dobrze wypadają, jeśli chodzi o zaufanie do sfery instytucjonalnej. Natomiast wyborcy PiS należą do relatywnie nieufnych (choć nie są najbardziej nieufni) – zarówno w wymiarze ogólnej postawy wobec świata i ludzi, jak też postrzegania instytucji życia publicznego.

Tabela 14

Potencjalne elektoraty	Wskaźnik postawy otwartości i ufności w sferze prywatnej (skala od -3 do +3)	
	Średnia	Odchylenie standardowe
Platforma Obywatelska	0,60	1,88
Ruch Palikota	-0,28	2,04
Sojusz Lewicy Demokratycznej	-0,61	1,92
Niezdecydowani	-0,64	1,80
Prawo i Sprawiedliwość	-0,80	1,79
Polskie Stronnictwo Ludowe	-1,11	1,93

Tabela 15

Potencjalne elektoraty	Wskaźnik zaufania w sferze publicznej (skala 0 – 23)	
	Średnia	Odchylenie standardowe
Platforma Obywatelska	15,38	4,74
Polskie Stronnictwo Ludowe	14,72	4,06
Sojusz Lewicy Demokratycznej	13,50	5,09
Prawo i Sprawiedliwość	12,56	5,55
Ruch Palikota	11,56	5,51

★

★

★

Polacy są nieufni wobec obcych, nieznanym sobie osobom – blisko trzy czwarte badanych wyznaje zasadę zachowywania daleko idącej ostrożności w stosunkach z innymi. Kryzys gospodarczy najwyraźniej sprzyja wzrostowi nieufności, ostrożne nastawienie do innych jest bowiem obecnie nieco częstsze niż przed dwoma laty, jednak i tak wyraźnie rzadsze niż na początku i w połowie poprzedniej dekady.

Gospodarka rynkowa najwyraźniej dobrze służy budowaniu zaufania w biznesie. Od 2002 roku, od kiedy badamy poglądy ankietowanych na ten temat, sukcesywnie maleje odsetek respondentów wyznających zasadę ograniczonego zaufania do innych w tej sferze, a rośnie liczba tych, którzy sądzą, że zaufanie w interesach się opłaca. Potwierdza się zatem stara teza, że w biznesie, jeśli chce się działać w dłuższym okresie, zaufanie jest wartością szczególnie cenną.

Niepokojące jest to, że nieufność w stosunkach z innymi najczęściej deklarują ludzie młodzi. Można sądzić, że młodzi – często bezowocnie szukający pracy lub pracujący na tzw. umowach śmieciowych, niejednokrotnie cynicznie wykorzystywani przez pracodawców i szefów wysługujących się ich pracą – są bardzo sceptyczni, jeśli chodzi o zaufanie społeczne.

Inaczej jest w stosunkach z osobami bliskimi, znajomymi, którym z reguły ufamy. Najbardziej ufamy bliższej i dalszej rodzinie oraz swoim znajomym. Stosunkowo często mamy zaufanie do ludzi, z którymi na co dzień pracujemy. Trzy czwarte Polaków ufa swoim sąsiadom.

W ostatniej dekadzie nastawienie Polaków do innych zmieniało się w niewielkim stopniu. Można jedynie odnotować, z jednej strony, poprawę atmosfery w miejscu pracy oraz pewien wzrost zaufania i otwartości wobec współpracowników, a z drugiej – utrzymującą się słabą tendencją spadkową w deklaracjach zaufania do proboszczów.

Wśród instytucji największym zaufaniem Polaków cieszą się organizacje charytatywne – Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, Caritas i PCK. Stosunkowo dużym zaufaniem darzą Polacy wojsko, harcerstwo, Kościół rzymskokatolicki oraz policję. Ponad połowa badanych ma zaufanie do Rzecznika Praw Obywatelskich, władz lokalnych oraz IPN, a także do organizacji międzynarodowych – NATO, ONZ i Unii Europejskiej.

Największą nieufność Polaków budzą partie polityczne, gazety, Sejm i Senat, rząd, telewizja, a także sądy, urzędnicy administracji publicznej oraz Kościoły innych wyznań.

W ostatnich kilku latach zauważalny jest sukcesywny spadek zaufania do mediów – zarówno do prasy, jak i telewizji. Najmniejsze od dziesięciu lat jest obecnie zaufanie do Kościoła katolickiego, zarazem ponad jedna czwarta Polaków mu nie ufa. Od 2008 roku utrzymuje się też tendencja spadkowa, jeśli chodzi o zaufanie do organizacji międzynarodowych: ONZ, NATO, a także Unii Europejskiej. Zaufanie do UE jest obecnie najniższe od przystąpienia naszego kraju do tej organizacji.

Opracowała
Agnieszka CYBULSKA